

Mia Bašić, studentica III. godine
Pravnog fakulteta u Splitu

FAIR TRIAL RIGHTS
Reprinted from *The Law of Human Rights*, Second Edition
Edited by Richard Clayton and Hugh Tomlinson: Oxford University
Press, Oxford 2010, p. 317

Pravični postupak započinje s jamstvom da pojedinac ima pravo na pristup sudu koji omogućava sve oblike sudske zaštite. Pravo na pristup sudu mora biti stvarno, a ne samo formalno. Bilo kakvo ograničenje pristupa sudu ili sudskom tijelu mora se temeljiti na opravdanom cilju, a sredstva koja se koriste moraju biti razmjerna tom cilju. U svjetlu razvoja prava na pošteno suđenje stiže nam knjiga „Fair Trial Rights“ u izdanju Oxford University Press-a, Oxford 2010. Knjigu su uredili **Richard Clayton**, suradnik Centra za javno pravo, (University of Cambridge) i **Hugh Tomlinson**- Barrister, (Matrix Chambers).

Knjiga „Fair Trial Rights“ pretisak je poglavlja 11 (o pravu na pravično suđenje) iz drugog izdanja knjige pod nazivom „*The Law of Human Rights*“ koja je također djelo ovog autorskog dvojca. *Fair Trial Rights* je podijeljena u tri dijela koja su detaljno razrađena kroz zavidan broj priloga. Na 317 stranica teksta, na samom početku smjestio se predgovor autora (p. V- VIII), kratak sadržaj (p. IX), potom slijede tri glavna poglavlja: „The Nature of the Rights“ (p. 1- 4), „The Rights in English Law“ (p. 4- 119) i „The Law under the European Convention“ (p. 119- 300); na samom kraju knjige nalazi se indeks pojmova (p. 301- 315) i sadržaj knjige „The Law of Human Rights“. Nakon uvoda, autori otvaraju raspravu o pravima u engleskom pravu koja uključuje analizu različitih predmeta vezanih za članak 6., a o kojima je odlučeno temeljem *Zakona o ljudskim pravima (Human Rights Act)*. Poslije kratke rasprave slijedi analiza sudske prakse prema *Europskoj konvenciji o ljudskim pravima* koja se većim dijelom bazira na člancima 6. i 7. Konvencije kao i na Protokolu broj 7. Autori su na kraju rasprave dodali šest interesantnih priloga kojima žele ispitati ili barem ukazati na primjenu članka 6. Konvencije referirajući se na različite predmete u Velikoj Britaniji i Škotskoj, na Kanadsku *Povelju o pravima*, Novozelandski *Zakon o pravima (New Zealand Bill of Rights)*, Južnoafrički Ustavni zakon i slične slučajeve vezane za ljudska prava u drugim pravnim sustavima.

U prvom dijelu („The Nature of the Rights“, p. 1-4) autori nas kratkim crticama uvode u samu materiju knjige dajući nam sažet osvrt na povijest stvaranja prava na pošteno suđenje, ističući tako *Bill of Rights*, *Universal Declaration* i *European Convention on Human Rights* kao najvažnije dokumente u stvaranju istih. Usko povezana načela pravičnog postupka i vladavine prava od temeljnog su značaja za zaštitu ljudskih prava. Ta prava se, smatraju autori, mogu isključivo zaštititi i provoditi ako se građanin obraća sudovima koji su nezavisni od države i koji rješavaju sporove u skladu s pravičnim postupcima. Pravednost sudskog postupka

ima osobit značaj u kaznenim predmetima, ali prava na pošteno suđenje također se moraju primjenjivati i u drugim predmetima koji se bave različitim sporovima između građanina i države. Zaštita postupka sama za sebe nije dovoljna da zaštiti ljudska prava od raznih zlouporaba ali je svakako kamen temeljac konstruktivne zaštite protiv velike moći državnog aparata. Autori u ovom dijelu upozoravaju da zaštita ljudskih prava tek počinje, ali ne i završava, pravima na pošteno suđenje.

U drugom dijelu („The Rights in English Law“, p. 4-119) obrađen je niz tema vezanih za prava na pošteno suđenje implementirana u engleskom pravu. Pravo pristupa sudovima, ograničenja na pravo pristupa sudovima u odnosu na zatvorenike, općenito o pravima na pošteno suđenje, prava na pošteno suđenje u kaznenim predmetima samo su neke od tema potanko razrađenih u ovom djelu. Pravo pristupa sudovima duboko je ukorijenjeno u englesko običajno pravo (*Common Law*). **Blackstone** je smatrao da je upravo to pravo - ona snažna brana u službi zaštite triju najvažnijih individualnih prava: prava na osobnu zaštitu, slobodu i privatno vlasništvo. Englesko pravo sada je oplemenjeno dodatnim postupovnim jamstvima koje pruža članak 6. Europske konvencije o ljudskim pravima. Članak 6. obuhvaća određen broj elemenata koji se mogu podijeliti u pet naslova: pravo na nezavisan i nepristran tribunal, pravo na pošteno saslušanje, pravo na javno saslušanje, pravo na suđenje u razumnom roku i pravo na obrazloženu presudu. Budući da je jedno od temeljnih načela kaznenog prava i to da je sud dužan osigurati optuženiku pravično suđenje koje je, između ostalog, i osnovno pravo svakog optuženika, s pravom se ono opisuje i kao jedno važno ustavno pravo. Ovaj dio knjige autori su obogatili brojnim primjerima i slučajevima iz prakse (*case-studies*), o kojima se više saznaje na samim stranicama knjige.

U trećem dijelu („The Law under the European Convention“, p. 119- 300) **R. Clayton** i **H. Tomlinson** većim dijelom obrađuju *Europsku konvenciju o ljudskim pravima* referirajući se posebno na članak 6. Konvencije koji se odnosi na pravično suđenje, kao i na članak 7., a u vezi kažnjavanja isključivo na osnovi zakona. Ovo poglavlje bavi se i pravima na pošteno suđenje prema Protokolu broj 7. koji sadrži nemali broj istih, a odnosi se prije svega na pravo na žalbu u kaznenim postupcima, pravo na naknadu za pogrešnu osudu i pravo ne biti suđen dva puta o istoj stvari (načelo *ne bis in idem*). Ovaj Protokol su potpisale sve države potpisnice Konvencije osim Velike Britanije. Vezano uz kazneni postupak, u ovom dijelu su također istaknuti i minimalni standardi pravičnosti u tim postupcima koji su propisani stavcima 2 i 3 članka 6. Konvencije, a posebno se odnose na pravo optuženika da aktivno sudjeluje u svom suđenju. Autori su ovom dijelu knjige priložili još šest posebnih dodataka: Appendix 1: „United Kingdom Cases under Article 6“ (p. 194- 213); Appendix 2: „Scottish Cases under Article 6“ (p. 213- 233); Appendix 3: „The Canadian Charter of Rights“ (p. 233- 247); Appendix 4: „The New Zealand Bill of Rights Act“ (p. 248- 265); Appendix 5: „South African Constitution“ (p. 265- 278); i, na kraju, Appendix 6: „Human Rights Cases in Other Jurisdictions“ (p. 278- 300).

Knjiga „Fair Trial Rights“ u potpunosti je predviđena pružanju uvida u detaljnu

obradu razvoja prava na pošteno suđenje kako se ono implementira u sudovima. Sveobuhvatna analiza Konvencije prava bit će zanimljiva i nadasve korisna kaznenim praktičarima kao i drugim pravnicima ali, nesumnjivo, i svima onima koji su zainteresirani za englesku praksu glede tematike izložene u ovoj knjizi. Ovo izdanje ima sve vrline svoga prethodnika. Sveobuhvatnost i točnost svakako su jedne od najprimjetnijih među njima. Svojom produženom niskom priloga i iscrpno razrađenom materijom, ova knjiga postaje čak i vrjednijim djelom od svog prethodnika.